МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Гуманітарні та соціальні науки: сучасні тренди й виклики

Випуск 2 (49), 2025

Київ
2025

ЗМІСТ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

“Гуманітарні та соціальні науки: сучасні тренди й виклики”
(*13 листопада 2025 р.*)

Сергій СИНЯКОВ
Соціально-гуманітарні науки в нових реаліях 8

Андрій БОЖКОВ
Роль ЮНЕСКО в сучасних дипломатичних процесах 2020–2025 років: м’яка сила через просування Цілей сталого розвитку 12

Іван БАХОВ
Вплив ChatGPT на покращення навичок англійської мови студентів 16

Тамара НИЧ
Трансформація ролі й місії сучасного університету 21

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК: СМИСЛИ, ЦІННОСТІ, МЕТОДИ

Наталія ПАЛЬМ
Штучний інтелект як загроза майбутньому людства: філософський аспект 26

ФІЛОЛОГІЯ ТА ПЕРЕКЛАД: МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Настасія ГИЧКО
Засоби наочного абстрагування від реалій жорстокості на прикладі персонажа роману “Благоволительки” 30

Богдан ЗАВЕРУХА
Відмінності міжкультурної комунікації в локалізації аудіовізуального контенту 40

Дар’я КАЛУГІНА
Збереження ритму та ритму як ключовий аспект перекладу поетичних творів у сучасній гуманітарній науці 47

Дар’я КАЛУГІНА
Передача образності, символіки та стилю автора як виклик сучасного поетичного перекладу 53

and Other Works, 209–238. Boston Graduate School of Psychoanalysis. p. 2. URL: https://bgsp.edu (дата звернення: 20.12.2025).

Богдан ЗАВЕРУХА
здобувач вищої освіти 1-го року навчання в магістратурі МАУП за спеціальністю "Філологія (англійська мова)"

Науковий керівник:
***Олена КОВАЛЕНКО**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу МАУП*

ВІДМІННОСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЛОКАЛІЗАЦІЇ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ

Вступ

В епоху стрімкого технологічного прогресу аудіовізуальний контент усе глобальніше й масштабніше перетинає культурні та мовні кордони завдяки блискавичному розвитку платформ-стримінгу та відеохостингів. На шляху такого глобального процесу поширення контенту постає серйозна перешкода — локалізація. Ідеться про адаптацію мови, культурних кодів, ідіом, лакун, культурних та історичних реалій тощо (Колодій, 2023). Проблема міжкультурної комунікації в локалізації аудіовізуального вмісту є гострою для сьогодення: як зберегти оригінальний сенс, стиль і культурну специфіку, водночас зробивши продукт зрозумілим і рідним для іншого етносу (Єлісеєва, 2021)? Постає запитання про те, у чому полягає різниця в комунікації під час локалізації контенту для різних культур?

Попри те що глобальні платформи прагнуть охопити широку іноземну аудиторію, виникають нові складнощі в міжкультурній комунікації, що спровоковані мовними, соціокультурними й технологічними бар'єрами. Наприклад, гумор чи культурні алюзії можуть зникнути при перекладі чи дубляжі (Перванчук, 2021). Отже, проблематику дослідження можна сформулювати таким чином: підхід до локалізації аудіовізуального контенту, комунікативні відмінності та стратегії адаптації, ризики і втрати міжкультурної передачі.

Актуальність теми полягає в зростаючій увазі до гострої проблеми культурного космополітизму й водночас прагнення до збереження національної ідентичності в медіапросторі зокрема, як ніколи здіймає нагальність обговорення різних підходів до перекладу та впливом на міжкультурну взаємодію (Кузенко, 2023).

Актуальність пов'язана також із проникненням AI в сферу перекладу аудіовізуального контенту: зростає спокуса автоматизувати сегменти перекла-

ду та озвучування, однак це загострює етичні питання (згода й компенсація виконавців, прозоре маркування AI-озвучення, контроль якості). Для сцен із табуйованою лексикою та тонкою прагматикою навіть за наявності AI-інструментів ключовим залишається людське рішення щодо лексики та стратегії адаптації (Тищенко, 2023).

Окремого значення набуває локалізація табуйованої (обсценної) лексики та маркерів віку/соціального статусу персонажів, адже добір синонімів може суттєво змінювати прагматичний ефект, а також жанровий і культурний код сцени (наприклад, зсув від "містичної загрози" до "побутової комедії").

Метою дослідження є ідентифікація та здійснення класифікації відмінностей міжкультурної комунікації, що виникають внаслідок локалізації аудіовізуального вмісту на платформах Netflix, Disney+ та Youtube; зазначити й виокремити, які підходи до адаптації є найбільшим популярними, із якими викликами зіштовхуються перекладачі та яка кореляція між адекватністю перекладу до реакції цільового глядача.

Методи і методика дослідження

Для досягнення поставленої мети було використано наступні лінгвістичні засоби: описовий метод, індуктивний метод, стилістичний аналіз, метод порівняльного аналізу, метод кількісного аналізу.

Методика дослідження передбачала процедури в кілька етапів:

- добір матеріалу: вибір епізодів і відео, доступних у повному обсязі як мовою оригіналу так і локалізованих українською;
- ідентифікація адаптацій: виокремлення випадків, лексичних граматичних і технічних змін між текстом оригіналу й перекладу;
- класифікація: розподіл прикладів;
- кількісний підрахунок: фіксація частоти та співвідношення типів адаптацій;
- обробка отриманих даних: пояснення виявлених закономірностей та особливостей у контексті міжкультурної комунікації;
- інструменти й техніка збору даних.

Для збору даних та їх упорядкування використовувалися текстові редактори та програми й сайти перегляду субтитрів (Subtitle Edit, Aegisub, SubslikeScript), таблиці Excel і порівняльні таблиці для фіксації типів адаптації.

Результати дослідження

За підсумками дослідження та проведеного порівняльного аналізу англомовних оригіналів й українських перекладів трьох типів аудіовізуального контенту: серіалу "The Witcher" (Netflix), серіалу "The Mandalorian" (Disney+) та відео-озвучування гумористичного контенту на каналі Youtube "SkomUA".

Було вибрано 70 прикладів, що демонстрували випадки мовної, культурної та прагматичної локалізації.

Окрім основного корпусу (70 прикладів із Netflix/Disney+/YouTube), для критичного аналізу ризиків локалізації застосовано якісне дослідження фрагмента аніме “Dandadan” (сцена зустрічі з Турбо-Бабкою): зіставлено еталонні англомовні формулювання (манґа/стримінг) та чотири українські дубляжі.

Зрештою, можна побачити (рис. 1), що в усіх трьох дослідженнях культурні адаптації становлять близько третини всіх випадків (31 %), що підтверджує провідну роль локалізації у процесі культурної комунікації. Лінгвістичні трансформації становлять 28 % серед усіх зафіксованих у дослідженнях матеріалах. Вони часто зустрічаються в комбінації з культурними трансформаціями, саме через потребу змін синтаксису або лексики для збереження адекватності перекладу.

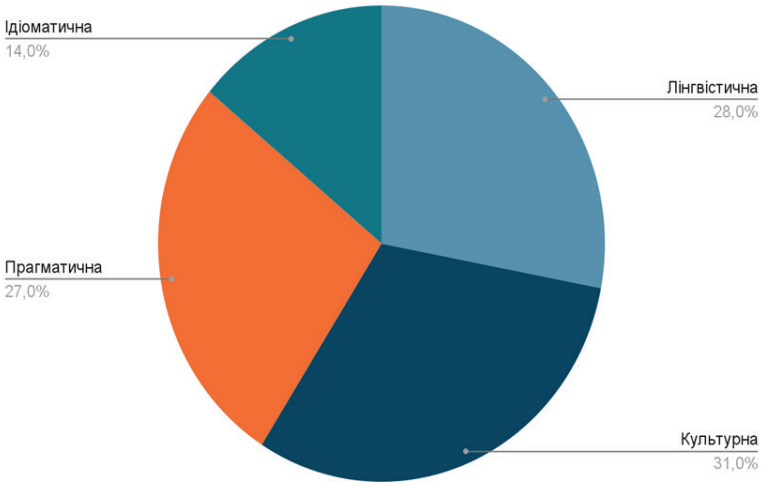

Рис. 1. **Співвідношення засобів лінгвістичних трансформацій**

Враховуючи різнобічну тематику самого аудіовізуального контенту, варто зазначити розбіжності в типах слів-реалій, що були вибрані для дослідження, адже в серіалі “The Witcher” переважають адаптації міфологічних реалій, у “The Mandalorian” — термінологічних, у відеороликах “SkomUA” — соціально-побутових.

При детальному аналізі табуйованої лексики та вікового коду на прикладі аніме “Dandadan”, можна побачити, що еталонні англомовні версії репліки (манґа/стримінг) поєднують сексуальну провокацію з хижою рамкою “пожирання/відбирання”, що формує гротескний баланс “смішно + моторошно” (на кшталт: “suckle my teats” / “gobble that weenie”). Українські дубляжі варіюють стратегію: від архаїзації (підсилення “давнього духа”) до модернізації просторіччям/обсценною лексикою (підсилення шоку або комізму), що здатне змінювати жанровий та культурний код сцени (див. табл. 4).

Таблиця 1

Приклади, що демонстрували випадки мовної, культурної та прагматичної локалізації

Мова оригіналу	Переклад	Тип адаптації
“Toss a coin to your Witcher, oh Valley of Plenty!”	“Киньте гріш Відьмакові, із Долини у квітах!”	культурна
“The Witcher fought the devil’s horned beast”	“Зійшовся Відьмак у двобої з чортом”	культурна
“The princess looks like a striga!”	“Принцеса виглядає як стрига!”	лексична
“The roads to Kaer Morhen were buried in snow until spring”	“Дороги до Каер Морхену замело до весни”	лексична
“The bard’s got a golden tongue”	“Бард – майстер слова”	стилістична
“You reek of Nilfgaard”	“Від тебе тхне нільфгаардцями”	культурна
“Wine from Toussaint – only the best”	“Вино з Туссена – найкраще в королівстві”	культурна
“He’s a royal pain in the ass”	“Він той ще клопіт”	ідіоматична
“He’s a bard – he’ll turn your tragedy into a ballad”	“Він ж бард – зробить з твоєї біди пісню”	стилістична
“Feast of Belleteyn is upon us”	“Наближається свято Белетейну”	культурна

Таблиця 2

Приклади, що демонстрували випадки мовної, культурної та прагматичної локалізації

Мова оригіналу	Переклад	Тип адаптації
“I can bring you in warm, or I can bring you in cold”	“Я можу привести тебе живим або мертвим”	культурна
“I have spoken”	“Я сказав”	стилістична
“This is the Way”	“Так ведеться”	культурна
“You speak Jawa?”	“Ти знаєш мову Джав?”	культурна
“Mudhorn”	“Багноріг”	екзотизація
“The Armorer”	“Зброярка”	культурна
“She can’t ride the blurrg”	“ Вона не впорається з блергом”	технічний
“The Foundling will remember this”	“Знайда запам’ятає це”	культурна
“The Empire is gone”	“Імперія впала”	культурна
“The client has deep pockets”	“Клієнт не бідняк”	ідіоматична

Таблиця 3

Типи адаптацій

Типи адаптацій	The Witcher	The Mandalorian	SkomUA	Загалом (%)
Лінгвістична (лексична, синтаксична)	18	12	9	28 %
Культурна (реалії, традиції, звичаї)	14	17	13	31 %

Прагматична (жарти, алюзії, фразеологія)	10	11	15	27 %
Ідіоматична (сталий вираз/еквівалент)	5	6	7	14 %
Разом:	47	46	44	100 %

Таблиця 4

Критичний аналіз ризиків локалізації та міжкультурної адаптації: порівняння перекладацьких рішень у 4 українських дубляжах сцени з Турбо-Бабкою (“Dandadan”) та їхній вплив на прагматичний ефект і код персонажа

Дубляж (Студія)	ST (еталон) (англ.)	UA репліка (фрагмент)	Ключова лексика	Вісь дії (що “робить” бабка)	Стратегія/ прийоми (Venuti)	Потенційні ризики (критичний блок)	Ефект на образ персонажа
FanVox Ua	“suckle my teats” + “gobble…”	“Я дозволю посмоктати свої перса, поки жертиму твого прутня”	Груди: “перса” (архаїзм). Орган: обсц. (замаск.)	Збережено “пожирання” через “жерти”	Гібрид: іноземізація (архаїзація) + доместикація (просторічна грубість)	Ризик стилістичної “підкресленості” (може звучати нерозмовно). Водночас збережено жанровий код йокая (загроза)	“Давній дух-людожер” (жах + гротеск)
Студія Качур	suckle my teats” + “gobble…”	“Дам посмоктати мої цицьки, як даси відсмоктати стрючок”	Груди: “цицьки” (сучасне просторіччя)/ Орган: “стрючок” (жарт. евфемізм)	Зсув у сексуальну дію (“відсмоктати”) замість “пожирання”	Доместикація: модернізація/ сленгізація + евфемізація	Втрата жанрової загрози (йокай – “похабна бабка”). Зміщення прагматичного ефекту: менше жаху, більше “секс-комедії”	“Похабна бабка-троль” (комізм > загроза)
Amanogava	“suckle my teats” + “gobble…”	“Я дам посмоктати цицьки, а ти діставай свій й”	Груди: “цицьки” (просторіччя). Орган: жорстка обсценність	Підміна “угоди-хижацтва” на наказ/ домінацію (“діставай”)	Доместикація: радикальна обсценізація + наказ	Зсув вікового коду (менше “старий дух”). Ризик “надсучасної” інтонації, залежність від вікового рейтингу/ платформи	“Сучасна грубіянка-домінант” (шок > давнина)

Clan Kaizoku	“suckle my teats” + “gobble…”	“Я дам тобі посмоктати цицоньки, тож дозволь мені зжерти твій прутень”	Груди: “цицоньки” (пестливе). Орган: обсц. (замаск.)	Збережено “пожирання” (“зжерти”) + контраст із пестливістю	Гібрид: пестливість (маніпулятивна приманка) + збереження хижої осі	Мінімальний ризик втрати жанру: тримає “жах + сміх”. Потенційний ризик – “пестливість” може зчитуватися як сильніший комізм	“Сюсюкання -> пожирання” (і жах, і мемність)

Аналіз та обговорення результатів дослідження

Дослідження підходів до адаптації перекладу на прикладі серіалу “The Witcher” (Netflix), серіалу “The Mandalorian” (Disney+) та відео-озвучування гумористичного контенту на каналі Youtube “SkomUA” показало наявність широкого спектру різноманітних лінгвістичних стратегій, що покликані зберегти культурний код й ідентичність аудіовізуального контенту паралельно зробивши його доступним для іноземного глядача.

У перекладах обох серіалів можна простежити тенденцію до збалансованої адаптації культурних реалій.

Наприклад, у серіалі “The Witcher” власні назви та слова-реалії, що базуються на слов’янському фольклорі, часто залишаються без перекладу (наприклад: “стрига”, “кікімора”, “солтис”, “кмет” і т. ін.), адже вони близькі українській аудиторії культурно. Водночас для перекладу цього серіалу є типовим лексико-стилістичні трансформації, коли жорсткі й саркастичні репліки “Fuck!” пом’якшуються “Чорт забирай!”. Це дається взнаки вже традиційна для українського кінодискурсу нетолерантність до експресивної нецензурної лексики.

Натомість у “The Mandalorian”, культурна специфікація спирається на вигаданих соціальних і релігійних нормах (наприклад: “This is the Way”). Вітчизняні перекладачі передають їх ритуальної стилізацією “Так ведеться”, що допомагає передати урочистість і зберегти цілісність міфології Всесвіту.

В той же час, на прикладі аніме “Dandadan”, дихотомія “доместикація vs іноземізація” (Venuti, 1995), де вибір між архаїзацією та модернізацією в дубляжі, є міжкультурною стратегією: наближення до живого просторіччя підвищує доступність, але може знижувати “іншомовність”/міфологічність; архаїзація підсилює відчуття “давнього духа”, проте ризикує звучати неприродно або “перекладено”. В обраному кейсі аніме “Dandadan” ці рішення призводять до відчутної зміни вікового, культурного та жанрового коду персонажа. Потенційні ризики локалізації, що продемонстровані в табл. 4, можна узагальнити так:

- втрата жанрового коду через семантичний зсув “пожирати/відбирати” — “сексуальна дія/обмін”;
- втрата культурної/стильової ідентичності персонажа через модернізацію лексики;
- ризики рейтингу та прийнятності для аудиторії через обсценність або навпаки — надмірну евфемізацію;
- зміна прагматичного ефекту (страх/комізм/шок), що прямо впливає на сприйняття сцени.

Отримані результати свідчать, що перекладачі діють у межах компромісу між автентичністю й доступністю. Локалізація виконує не лише функцію перекладу, а й медіації між культурами, сприяючи налагодженню діалогу через глобальні медіа.

Висновки

Проведене дослідження особливостей міжкультурної комунікації в процесі локалізації аудіовізуального контенту на прикладі серіалу “The Witcher”, серіалу “The Mandalorian”, аніме “Dandadan” та відео-озвучування гумористичного контенту на каналі Youtube “SkomUA” дозволило визначити й описати основні закономірності та тенденції сучасного перекладацького процесу в умовах глобалізації.

У результаті дослідження було встановлено, що різниця підходів до перекладацької стратегії залежить від кількох факторів: культурний контекст оригіналу, очікування аудиторії та прагматичні обмеження перекладача.

Ступінь культурної адаптації зростає відповідно до ступеня реалізму контенту: фентезі зберігає чужорідність, наукова фантастика шукає універсальні сенси, а побутовий гумор — повністю інтегрує локальні реалії.

Дослідження ризиків локалізації та етичних аспектів на прикладі аніме “Dandadan” (Турбо-Бабка) показало, що вибір синонімів в межах однієї репліки може радикально змінювати роль персонажа (від “давнього йокая-загрози” до “сучасної грубіянки/комедійного образу”). Це підкреслює потребу враховувати міжкультурні очікування аудиторії та ризики втрати жанрової ідентичності під час локалізації.

Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на розширення корпусу аналізу, включно з відеоіграми й подкастами, кількісне дослідження впливу різних типів адаптацій на сприйняття глядачем.

Таким чином, локалізація аудіовізуального контенту в умовах глобалізації виконує роль культурного мосту між світами, де мова — не лише інструмент перекладу, а й засіб культурної ідентифікації.

Джерела

1. *Bosseaux, C.* (2015). Audiovisual Translation: Voice-over, Dubbing and Subtitling. In M. Baker & G. Saldanha (Eds.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, 17–25.
2. *Gambier, Y.* (2013). The Position of Audiovisual Translation Studies. In C. Millán & F. Bartrina (Eds.), *The Routledge Handbook of Translation Studies*, 45–59.

3. *Díaz-Cintas J.* (2009). Introduction – Audiovisual Translation: An Overview of its Potential. *New Trends in Audiovisual Translation.* UK: Multilingual Matters, 1–2.
4. *Díaz-Cintas J.* (2010) Subtitling. Handbook of Translation Studies. / ed. Y. Gambier, L. van Doorslaer. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 344–345.
5. *Pedersen J.* (2011) Subtitling Norms for Television: An Exploration Focussing on Extralinguistic Cultural References. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 242.
6. *Venuti, L.* (1995). The Translator's Invisibility: A History of Translation. Routledge, 95–100.
7. *Перванчук, Т. Б.* (2021). Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. Т. 32 (71). № 4. Ч. 2. 124–125.
8. *Кузенко, Г. М.* (2023). Аудіовізуальний переклад як засіб міжкультурної комунікації. *Академічні студії*. 2023. Вип. № 1. 63–64.
9. *Єлісєєва, С. В.* (2021). Аудіовізуальний переклад як аспект євроінтеграції. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. Т. 32 (71). № 2. Ч. 2. 34–35.
10. *Тищенко О., Вовк М., Башинська А.* (2023). Специфіка передачі лексико-граматичних трансформацій в аудіовізуальному тексті. *Львівський філологічний часопис*: зб. наук. пр. 2023. № 13. 192–201.

Дар'я КАЛУГІНА
здобувачка вищої освіти магістратури 2 курсу
за спеціальністю "Філологія" МАУП

Науковий керівник:
***Ольга КУРБАНОВА**, кандидат філологічних наук,*
доцент кафедри іноземних мов та перекладу МАУП

ЗБЕРЕЖЕННЯ РИТМУ ТА РИМИ ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ У СУЧАСНІЙ ГУМАНІТАРНІЙ НАУЦІ

Вступ

Переклад поетичних творів є однією з найскладніших і водночас найцікавіших сфер перекладознавства. На відміну від прозового тексту, поезія насичена ритмом, римою, символами, метафорами, алегоріями й іншими художніми засобами, що ускладнює процес її адекватного відтворення іншою мовою. Завдання перекладача полягає не лише в передачі змісту, а й у збереженні емоційної, образної, культурної та стилістичної цілісності оригіналу. Саме ця багатогранність поетичного тексту робить його предметом пильної уваги як перекладачів-практиків, так і науковців.

Актуальність дослідження зумовлена постійним інтересом до питань міжмовної трансформації поетичного тексту в умовах глобалізації та активного